

Tüketici Hakem Heyetlerinde İtirazın İptali Davası Sorunu ve 7063 Sayılı Kanun Sonrasında Verilen Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi

The Problem of Action for Annulment of Objection in Arbitration Committee For Consumer and Evulation of Judicial Decisions Given After the Law No 7063

Nagihan TANDOĞAN ÖZBAYKAL*

Öz

7063 sayılı Kanun ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'un 68. maddesinde yapılan değişikliğe göre taraflar; tüketici hakem heyetlerine başvurmadan doğrudan ilamsız takip yoluna başvurabilirler. Bu değişiklik ile tüketici hakem heyetinin görevine giren uyuşmazlıklarla ilgili ilamsız takip yapılamayacağı yönündeki yargı kararları bertaraf edilmişse de itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülemeyeceği noktasındaki tartışmalar ortadan kaldırılamamış aksine yeni bir uygulama doğmuştur. İşte bu çalışmada itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülemeyeceği incelenmiş ve 7063 sayılı Kanun değişikliğinden sonra verilen yargı kararları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Tüketici Hakem Heyetleri, İtirazın İptali Davası, İcra Tazminatı.

Abstract

Article 68 of Consumer Protection Law no. 6502 has been amended by the law no. 7063. According to this, the parties may apply directly to enforcement proceedings without judgement without applying to Arbitration Committee for Consumer. This amendment did not eliminate discussions over the action for annulment of objection in Arbitration Committee for Consumer. On the contrary it has been caused new judicial decisions. In this article, it has been examined whether the action for annulment of objection can be claimed in Arbitration Committee for Consumer. And judicial decisions that given after the amendment of Law no. 7063 has been evaluated.

Keywords : Arbitration Committee for Consumer, Action for Annulment of Objection, Enforcement Compensation.

* Ar. Gör., Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı / Pamukkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: nagihan.tandogan@marmara.edu.tr,

I. GİRİŞ

Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği, hakem heyetlerinin görev alanına giren bir uyuşmazlıkla ilgili ilamsız takip yapılıp yapılamayacağı, icra hukukuna özgü davaların bu heyetlerde görülüp görülmeyeceği doktrinde ve Yargıtay kararlarında da bir çok defa ele alınmıştır. Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği konusunda farklı görüşlerin benimsenmesi sonucunda itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülmeyeceği ile ilgili doktrinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

2017 tarihli ve 7063 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce tüketici hakem heyetleri ile ilgili tartışılan hususlardan biri de bu heyetlerin görev alanına giren bir uyuşmazlık konusu alacak için ilamsız icra takibi yapılıp yapılamayacağıydı. İcra hukukuna özgü davaların, bu bağlamda itirazın iptali davasının, tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülmeyeceği ise bu konuyla bağlantılı olarak tartışılmaktaydı. Zira Yargıtay'ın tüketici hakem heyetlerinin görevine giren bir uyuşmazlıkla ilgili ilamsız takip yapılamayacağı yönündeki kararlarının gerekçelerinden biri de tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptali davalarının görülmeyeceğini kabul etmiş olmasıydı ve doktrinde bazı yazarlarca bu kararlar eleştirilmekteydi. Yargıtay'ın hak arama özgürlüğünü kısıtlayan bu kararının bertaraf edilebilmesi için 06.12.2017 tarihli ve 7063 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesinin birinci fıkrası değiştirilmiş ve tüketici hakem heyetine başvurulması zorunlu olan uyuşmazlıklar için tarafların İcra İflas Kanunu'ndaki haklarının saklı kalacağı ifade edilmiştir. Bu değişiklik, ilamsız takip yapılamayacağı yönündeki yargı kararlarını bertaraf etmişse de itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülmeyeceği noktasındaki tartışmaları ortadan kaldırmamış aksine yeni bir uygulama doğurmuştur. Nitekim 7063 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası Yargıtay ve bazı bölge adliye mahkemeleri; tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren uyuşmazlıklar için doğrudan ilamsız icra takibi yapılabileceğini kabul etmiş ancak ödeme emrine itiraz üzerine açılacak itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetleri yerine tüketici mahkemelerinde görülmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bu çalışmanın konusu itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülmeyeceğidir. Ancak bu konu 7063 sayılı Kanun öncesinde de faatle ele alındığından ve o tartışmalara farklı bir temel eklenemeyeceğinden dolayı incelememiz, daha çok 7063 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası verilen kararlar ve yeni uygulama üzerinden şekillendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmamızda sırasıyla; tüketici hakem heyetleri, itirazın iptali davası ve icra tazminatının hukuki niteliği incelenecek, itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülmeyeceği tartışılacak ve son olarak 7063 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası verilen yargı kararları değerlendirilecektir.

II. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

A. GENEL OLARAK

Bilindiği üzere tüketici uyuşmazlıklarında görevli mahkeme veya merciin belirlenebilmesi için 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'da uyuşmazlığın tarafları², bu bağlamda

2 Doktrinde tüketici mahkemelerinin görevi konu bakımından, miktar bakımından ve tüketici hakem heyeti kararlarına

tarafların amacı³ ve uyuşmazlığın miktarı bakımından çeşitli kriterler öngörülmüştür. Buna göre tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalarla ilgili uyuşmazlıklarda görevli mahkeme tüketici mahkemeleridir (TKHK m.73/1). Ancak 6502 sayılı Kanun'un "Tüketici Kuruluşları" başlıklı kısmının ikinci bölümünde tüketici hakem heyetleri düzenlenmiştir⁴. Buna göre değeri parayla ölçülebilen ve altı bin Türk lirasının⁵ (2019 yılı için 8.480 TL)⁶ altında bulunan uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetine başvurulması zorunludur; yani bu miktarın altında kalan uyuşmazlıklar için tüketici mahkemelerine gidilemez (TKHK m.68/1). Yine bu miktarı aşan uyuşmazlıklar bakımından da tüketici hakem heyetlerine başvurulamaz, tüketici mahkemelerinde dava açılması gerekmektedir⁷.

Tüketici hakem heyetleri ile ilgili hukuki değerlendirmelerde bulunabilmek için öncelikle bu heyetlerin hukuki niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun döneminden beri doktrinde tartışmalıdır. 6502 sayılı Kanun ile birlikte 4077 sayılı Kanun'da bulunan ve tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliğinin belirlenmesini zorlaştıran hükümler kısmen bertaraf edilmişse⁸ de hukuki nitelik tartışmalarına tamamıyla son verilememiştir. Dolayısıyla bu başlık altında öncelikle tüketici hakem heyetlerinin niteliği hakkındaki görüşler ele alınmalıdır. Bu bağlamda ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir. İlk

karşı itiraz bakımından olmak üzere üçlü bir ayırma tabi tutulmuştur (**Topuz**, s.37-38). Zira 6502 sayılı Kanun m.73/1'de tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalarda tüketici mahkemelerinin görevli olacağı düzenlenmiş yine aynı Kanun'un 68. maddesinin birinci fıkrasında belirli parasal sınırların altında kalan tüketici uyuşmazlıklarında tüketici hakem heyetlerine başvurulması zorunluluğu getirilmiştir. 6502 sy. Kanun'da tüketici işleminin tanımı yapılsa da tüketiciye yönelik uygulama kavramının tanımı yapılmamış sadece Kanun'un uygulama kapsamının belirlendiği 2. maddesinin gerekçesinde bu uygulamaların neyi ifade ettiği belirtilmiştir (**Topuz**, s.67-68). Ancak tüketici işleminin tanımında ve tüketiciye yönelik uygulamalardan ne anlaşılması gerektiğini ifade eden söz konusu madde gerekçesinde bu kavramlar, konu itibarıyla bir sınırlamaya tabi tutulmamış tarafların sıfatı üzerinden hareket edilmiştir. Buna göre tarafların tüketici ve girişimcinin (satıcı-sağlayıcı) oluşturduğu hukuki işlemlerden veya girişimcilerin, herhangi bir hukuki işlem olmaksızın tüketicilere yönelik uygulamalarından doğan uyuşmazlıkların tüketici mahkemelerinde veya tüketici hakem heyetlerinde görülmesi gerekmektedir. Bunun yanında yine Kanun'da; tüketici işlemi olarak kabul edilen işlemlerle ilgili diğer kanunlarda düzenleme olmasının bu Kanun'daki görev ve yetki hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği ifade edilmiştir (TKHK m.83/2). Dolayısıyla her ne kadar Kanun, konu bakımından bir görev sınırı getirmiş gibi görünse de tüketici işlemi ve tüketiciye yönelik uygulamalarla ilgili tanımlara baktığımızda tarafların nitelikleri üzerinden hareket edildiği görülmektedir. Ancak bu noktada önemle belirtmek gerekir ki tüketici mahkemelerinin görevinin belirlenmesinde tarafların davadaki konularının yani davacı-davalı olarak hangi tarafta yer aldıklarının bir önemi yoktur (**Budak**, s.82-83; **Topuz**, s.113; **Pekcanitez**, Tüketici Mahkemeleri, s.336). Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Topuz**, s.113 vd.

3 Ticari ve mesleki amaç kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda bkz. **Topuz**, s.54 vd.

4 Tüketici hakem heyetlerinin 6502 sayılı Kanun'da yargılama başlığı yerine tüketici kuruluşları başlığı altında düzenlenmesi yerinde olmamıştır (**Atalı**, s.402).

5 Aynı maddenin dördüncü fıkrasında maddede belirtilen parasal sınırların her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanacağı belirtilmiştir.

6 RG. 26.12.2018 T. 30637 S.

7 4077 sayılı eTKHK'da ise kanunda belirlenen parasal sınırın üzerindeki uyuşmazlıklar için ihtiyari olarak tüketici hakem heyetlerine başvurulabileceği ve bu uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetleri tarafından verilecek kararların tüketici mahkemelerinde delil olarak ileri sürülebileceği düzenlenmişti (eTKHK m.22). Bu eski düzenlemenin, tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliğinin tespitini zorlaştırdığı ve kaldırılmasının yerinde olduğu yönündeki değerlendirme için bkz. **Atalı**, s.406.

8 **Atalı**, s.407.

olarak tüketici hakem heyetlerinin organik niteliğinin yani idare organı-yargı organı (mahkeme) ayrımında nerede yer aldığı değerlendirilmeli; ikinci olarak ise yürüttüğü fonksiyon çerçevesinde hangi hukuki kuruma dahil olacağı belirlenmelidir.

B. YARGI ORGANI (MAHKEME) – İDARE ORGANI AYRIMINDA TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN NİTELİĞİ

Bir devlette egemenliğe dayalı yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç tür yetki vardır⁹. Bu yetkilerin kullanılabilmesi için de her bir yetki içerisinde çeşitli organlar meydana getirilmiştir. Her bir yetkinin ve organın tanımını organik ve fonksiyonel olmak üzere iki şekilde yapılabilmekte veya bu iki kriter birleştirilerek karma bir tanıma ulaşılabilmektedir. Organik kriterde organlarla ilgili durumdan yani yapısal-şekli durumdan hareket edilmekteyken; fonksiyonel kriterde işlev, yani yürütülen fonksiyonun içeriği üzerinden bir tanım verilmektedir¹⁰. İşte konumuzun temelini oluşturan tüketici hakem heyetlerinin bu organlardan hangisi içerisinde yer aldığı ile ilgili tartışmalar yargı organı ve yürütme erkinin içinde yer alan idare organı bağlamında yapılmaktadır. Bu doğrultuda tüketici hakem heyetlerinin bir idare organı mı yargı organı mı olduğu, bu organların tanımında kullanılan kriterlere (organik-fonksiyonel) göre değiştiğinden farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Organik anlamda idare organı; devletin, yasama ve yargı organları dışında kalan kuruluşları olarak tanımlanmaktadır¹¹. Bu şekilde yapılan bir tanımda idare organının, yargı organından ne şekilde ayrılacağı, yargı organının hangi kritere göre tanımlandığı ile ilgilidir. Fonksiyonel anlamda idare organı ise; idari işlev¹² üstlenen ve yerine getiren organlar olarak tanımlandığından yürütülen işlevin amacı, konusu gibi özelliklerinin, idari işlevin özelliklerini taşıması halinde bu organ idare organı kabul edilmektedir¹³.

Benzer şekilde yargı organı da organik ve fonksiyonel kriterlere göre iki farklı şekilde tanımlanabilir. Organik anlamda yargı organı (mahkeme); hakim veya hakimlerden oluşan organ; fonksiyonel anlamda yargı organı ise yargı fonksiyonu yürüten organdır. Yargı fonksiyonu da yine her iki kritere göre farklı şekilde tanımlanabilirse de hem kamu hukuku doktrininde¹⁴ hem özel hukuk doktrininde¹⁵ iki kriter birleştirilmektedir¹⁶. Buna göre yargı

9 **Teziç**, s.423; **Gözler**, s.378.

10 **Gözler**, s.378, 382.

11 **Gözübüyük / Tan**, Genel Esaslar, s.17.

12 İdari işlevi, çok geniş kapsamlı olması nedeniyle doktrinde; yargı, yasama ve hükümet fonksiyonlarının yürütülmesi dışındaki kamu işleri olarak tanımlanmıştır. Bkz. **Erkut**, s.63 vd.

13 **Gözübüyük / Tan**, Genel Esaslar, s.17; Belirtmek gerekir ki idare cihazı içinde yer alan organların idari işlem dışında yargısal işlemler ve özel hukuk işlemleri yaptığı da görülmektedir (**Erkut**, s.63).

14 **Teziç**, s.470.

15 **Kuru**, Nizasız Kaza, s.10; **Tanrıver**, s.74.

16 Doktrinde iki kriterin birleştirilmesi noktasında bir uyumsuzluk bulunmamakla birlikte fonksiyonel kriterin tanımında bazı yazarlar “uyumsuzluk” ve “kesin olarak karara bağlama” kavramlarını kullanırken (**Bilge**, s.26; **Arslan/Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Medeni Usul, s.67) bazı yazarlar çekışmesiz yargı işlerinin de yargı fonksiyonuna dahil edilebilmesi için bu kavramların kullanılmaması gerektiği (**Kuru**, Nizasız Kaza, s.10; **Tanrıver**, s.74) görüşündedir.

fonksiyonu; bağımsızlık ve tarafsızlık niteliklerine sahip kuruluşlarca, kanunda belirlenen yargılama usulleri çerçevesinde, objektif hukuk kurallarının somut duruma uygulanması olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Dolayısıyla böyle bir fonksiyon üstlenen organ, fonksiyonel anlamda yargı organı (mahkeme) sayılabilecektir.

Doktrinde bu farklı yaklaşımlar ve tanımlar nedeniyle geniş anlamda mahkeme ve dar anlamda mahkeme ayrımı da yapılmaktadır. Buna göre dar anlamda mahkeme, bağımsız, tarafsız ve teminatlı hakim veya hakimlerden oluşan, yargılama usullerine uyararak, objektif hukuka göre uyumsuzluk çözmekle görevli kılınmış ve Anayasa'daki yargı düzenlerinden birinin altında yer alan organ olarak tanımlanmaktadır¹⁸. Dar anlamda mahkeme tanımından hareket edildiği takdirde tahkim yargılamasında görev alan hakem mahkemelerinin mahkeme olarak kabul edilmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenle doktrinde, tahkim yargılamasını da içine alacak şekilde geniş anlamda mahkeme tanımı yapılmaktadır. Geniş anlamda mahkeme, tarafsız ve bağımsız, belirli yargılama usulleri çerçevesinde, hukuki uyumsuzluklar ve hukuki taleplerle ilgili karar alabilen kurumlar olarak ifade edilebilir¹⁹.

Tüm bu belirlemelerden hareketle tüketici hakem heyetlerinin bir idare organı veya mahkeme olup olamayacağı belirlenebilir. Her şeyden önce belirtmek gerekir ki bugün için hem idare hem de yargı organlarının sadece organik kriterden hareket edilerek tanımlanması mantıklı olmadığı gibi yetersizdir²⁰. Dar anlamda mahkeme tanımında her iki kriterden yararlanılmakla birlikte idare organının tanımında organik kriterden tamamen vazgeçildiği ve sadece fonksiyonel açıdan bir belirleme yapıldığını söylemek gerekir²¹. Dolayısıyla idari işlev yerine getirmeyen tüketici hakem heyetlerinin idari bir kuruluş olarak kabul edilmesi de mümkün değildir.

Tüketici hakem heyetlerinin yargı organı olarak kabul edilip edilmeyeceği ise dar anlamda ve geniş anlamda mahkeme ayrımına göre farklı değerlendirmelere tabi tutulabilir. Anayasa Mahkemesi'nce verilen 2007 tarihli bir karara²² konu olayda; tüketici hakem heyeti tarafından yapılan iptal başvurusu, tüketici hakem heyetlerinin mahkeme olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Söz konusu karara göre *"Yargı yetkisini Türk Milleti adına kullanacak olan bir merciin mahkeme olarak kabul edilmesi için kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usullerinin yasayla düzenlenmesi, karar organlarının hakimlerden teşekkül etmesi, yargılama tekniklerini uygulayarak ve genelde dava yolu ile uyumsuzlukları ve anlaşmazlıkları çözümlenmekle görevli olması, görev yapan üyelerin atanmalarının, hak ve ödevlerinin, emekliye ayrılmalarının, Anayasa'nın öngördüğü mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olması ve Anayasa'da sayılan ve başında bir yüksek mahkemenin bulunduğu yargı düzenlerinden birinde yer alması gereklidir. Tüketici Sorunları Hakem Heyeti ise, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un değişik 22. maddesine göre, illerde*

17 Tanrıver, s.74; Erkut, s.78.

18 Tanrıver, s.77.

19 Tanrıver, s.77-78.

20 Erkut, s.61, 66.

21 Erkut, s.61.

22 AYM 31.05.2007 T. 2007/53 E. 2007/61 K. (RG 27.12.2007 T. 26739 S.).

Sanayi ve Ticaret İl Müdürü veya görevlendireceği bir memur, ilçelerde kaymakam veya görevlendireceği bir memur başkanlığında, belediye, baro, ticaret ve sanayi odası ile esnaf ve sanatkar odası ve tüketici örgütlerinden seçilerek görevlendirilecek beş kişiden oluşmaktadır. Buna göre, Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri, yargı organlarının ve mensuplarının Anayasa'da belirtilen niteliklerine sahip değildirler. Bu nedenlerle başvuran Tüketici Sorunları Hakem Heyeti "mahkeme" niteliği taşımadığından, itirazın başvuranın yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir". Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi bu kararda tüketici hakem heyetlerinin üstendiği fonksiyonu değerlendirmemiş ve dar anlamda mahkeme tanımını esas almıştır²³.

Anayasa Mahkemesi 2008 tarihli bir kararında²⁴ ise; "Buna göre tüketici sorunları hakem heyetlerinin, yargı işlevi yerine getiren bir kurul olarak düzenlenmedikleri anlaşılmaktadır. Belli değer in altındaki uyuşmazlıklar için tüketici sorunları hakem heyetlerine başvurunun zorunlu olduğu ve heyetlerin vereceği kararların bağlayıcı nitelik taşıdığı belirtilmiş ise de, bu kararlara karşı on beş günlük süre içinde tüketici mahkemelerine de itiraz edilebilecektir. Tüketici sorunları hakem heyetleri yargı yetkisine sahip olmamakla birlikte yasa koyucu, bu heyetlerin vermiş olduğu kararların yerine getirilmesi için etkili bir takip yolu olan ilamli icra yolunu kabul etmiştir" diyerek tüketici hakem heyetlerinin yargı fonksiyonu yürütmediğine karar vermiştir. Doktrinde bu karar, tüketici hakem heyetlerinde yürütülen fonksiyonun açıklanmaması nedeniyle eleştirilmiş ve tüketici hakem heyetlerinin yargı işlevi yürütmediğine ilişkin tespit, dar anlamda mahkeme tanımına dayanılarak yapılan zorlama bir tespit olduğu ifade edilmiştir²⁵.

Tüketici hakem heyetleri bağımsız ve tarafsız hakimlerden oluşmadığından dar anlamda mahkeme olarak kabul edilemez. Ancak tüketici hakem heyetleri, önüne gelen uyuşmazlıklar hakkında belirli bir usul çerçevesinde objektif hukuku uygulayarak haklılık durumuna göre bir karar verdiğinden²⁶ yargı fonksiyonu yerine getirmektedir²⁷. Nitekim 6502 sayılı Kanun'da hakem heyetlerinin taraflardan bilgi ve belge talep edebileceği ve bilirkişiye başvurabileceğinin düzenlenmiş olması bu heyetlerin yargı fonksiyonu yürüttüğünü vurgulamaktadır²⁸. Bunun dışında tüketici hakem heyetlerinde uygulanacak usule ilişkin düzenlemelerin yönetmelikle düzenlenmesi yerinde olmamakla birlikte²⁹ bu yönetmelikteki derdestlik düzenlemesine (THHY m.11/2), belirsiz alacak

23 **Ermenek**, s.575; **Özsöker**, s.73; Taşpınar Ayyavaz'a göre Anayasa'da, mahkeme bağlamında dar ve teknik bir tanım benimsendiği için Anayasa Mahkemesi bu tanımla bağlı kalarak dar anlamda mahkeme kavramını esas almıştır. Yazar ayrıca Avrupa hukukundaki mahkeme tanımının, Anayasamızdaki mahkeme tanımından daha geniş olduğunu belirtmektedir Bkz. **Taşpınar Ayyavaz**, s.45, 50.

24 AYM 20.03.2008 T. 2006/78 E. 2008/84 K. (RG 01.07.2008 T. 26923 S.).

25 **Ermenek**, s.575.

26 Tüketici hakem heyetlerinin hukuk kuralları doğrultusunda ve haklılık durumuna göre karar vermesi gerekmektedir (**Yardım**, s.179).

27 **Ermenek**, s.588; **Özsöker**, s.74; Aksi yönde bkz. **Erişir**, s.48, 51; Erişir'e göre tüketici hakem heyetleri bağımsızlık niteliğine sahip olmadığı ve adil yargılanmaya ilişkin güvenceler sağlanmadığı için bu heyetlerin faaliyetleri yargılama olarak değerlendirilemez.

28 **Atalı**, s.410-411.

29 6502 sayılı Kanun'da tüketici hakem heyetlerinin taraflardan bilgi ve belge talep edebileceği düzenlenmişse de bu heyetlerde uygulanacak usulle ilgili diğer düzenlemeler yönetmeliğe bırakılmıştır. Belirli miktarın altındaki uyuşmazlıklar için başvurunun zorunlu olması, tüketici hakem heyetlerince verilecek kararların ilamli icraya konu olabilmesi gibi düzenlemeler göz önüne alındığında bu heyetlerde uygulanacak usulle ilgili düzenlemelerin yönetmeliğe bırakılması yerinde olmamıştır (**Budak**, s.89).

davasına benzer düzenlemeye (THHY m.22/1), yine tüketici hakem heyeti üyelerinin hakimin yasaklığına benzer şekilde toplantıya katılmayacağı hallerle ilgili düzenlemeye (THHY m.17/1) ve çözümü uzmanlık gerektiren hususlarda bilirkişiye başvurulabilmesine ilişkin düzenlemeye (THHY m.19/1) bakıldığında tüketici hakem heyetlerinde uygulanacak usulün, mahkemelerde uygulanacak yargılama usulüne göre şekillendirildiği anlaşılmaktadır.

C. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİ VE BAŞVURUNUN HUKUKİ NİTELİĞİ

I. Zorunlu İdari Mercii ve İdari Başvuru Görüşü

Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği konusundaki görüşleri dört başlık altında ele alabiliriz. Bunlardan ilki tüketici hakem heyetlerinin idari bir kuruluş olduğu ve heyetlere yapılan başvurunun ise zorunlu idari başvuru olduğu görüşüdür. Bu görüşe göre; Anayasa'nın 9. maddesinde, yargı yetkisinin bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağı ifade edildiğinden tüketici hakem heyetleri yargı mercii olarak nitelendirilemez. Bunun dışında tüketici hakem heyetlerinin oluşumu – yani illerde il ticaret müdürü, ilçelerde ise kaymakam başkanlığında görev yapması – bu heyetlerin idari yapıda olduğunu doğrulamaktadır³⁰. Bu görüş, bir yandan zorunlu tahkimin Anayasa'ya aykırı olduğunu dolayısıyla tüketici hakem heyetlerinin mahkemeye gitmeden önce başvurulması zorunlu bir idari başvuru niteliğinde olduğunu ileri sürmekteyken; bir yandan da tüketici hakem heyetlerinin zorunlu tahkim kurumu olduğunu belirttiğinden doktrinde, çelişkili olduğu ifade edilmiş ve haklı olarak eleştirilmiştir³¹.

İdari dava açılmadan önce kanun gereği – bazı hallerde ihtiyari bazı hallerde zorunlu olarak – idari mercilere başvurulması öngörülmüş olabilir³². Bunlara zorunlu veya ihtiyari idari başvuru denilmektedir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere her şeyden önce idari başvurunun konusu aynı zamanda bir idari davanın³³ konusunu oluşturacak nitelikte olmalıdır. Bir başka deyişle idari başvuruların konusu, idari davaların temelinde yer alan idari işlemlere, idari eylemlere veya idari sözleşmelere ilişkin talepler olmalıdır. Zira idari bir makama yapılsa dahi her başvuru, idari başvuru olarak nitelendirilemez. Dolayısıyla özel hukuka ilişkin bir talebin ileri sürüldüğü başvuru, fonksiyonel anlamda idari başvuru niteliğinde olmadığından bu başvurunun organik anlamda idari nitelikte olması³⁴ – yani başvurunun idari bir kuruluşa yapılması – idari başvuru olarak kabul edilebilmesi için yeterli değildir³⁵. Kaldı ki yukarıda da ifade edildiği üzere bugün için geçerli olan fonksiyonel kritere göre tüketici hakem heyetleri

30 İlhan, s.298.

31 Ermenek, s.580; Aynı yönde bkz. Atalı, s.412. Atalı'ya göre tüketici hakem heyetleri kararlarına itiraz üzerine tüketici mahkemesince verilen karar kesindir ve hakem heyeti kararlarına maddi anlamda kesin hüküm gücü atfedilmiştir. Dolayısıyla tüketici hakem heyetlerine yapılacak başvurunun zorunlu idari başvuru olarak nitelendirilmesi, kanunun, tüketici hakem heyeti kararlarına tanıdığı bu ayrıcalığı ortadan kaldıracığından isabetli değildir.

32 Akylmaz / Sezginer / Kaya, s.250-251; Gözübüyük / Tan, s.870, 969, 320.

33 Doktrinde idari dava türlerinin düzenlendiği İYUK m.2'de sınırlı bir sayım olup olmadığı tartışmalıdır (Bu konudaki tartışmalar için bkz. Tandoğan Özbaykal, s.34, 91-92, 99). Ancak hangi görüş kabul edilirse edilsin bir idari davadan söz edebilmek için bu taleplerin temelinde bir idari işlem, idari eylem veya idari sözleşmenin bulunması gerekmektedir.

34 Organik anlamda idari başvuru, idari bir kuruluşa yapılan her türlü başvuruyu ifade etmektedir.

35 Duran, s.138.

idari organ olarak kabul edilemez. Ancak aksi kabul edilse dahi tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren başvurular, özel hukuka ilişkin olup idari bir nitelik taşımadığından bu başvuruların, zorunlu idari başvuru olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi (ADR) Görüşü

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri; tarafsız bir üçüncü kişinin, uyuşmazlığa düşen tarafların iletişim kurmalarını sağlayarak aralarındaki uyuşmazlığa bir çözüm üretmelerini sağlaması şeklinde ortaya çıkan veya üçüncü kişinin uyuşmazlığın çözümü için sunduğu önerilerin taraflarca değerlendirilerek uyuşmazlığın çözülmesi şeklinde beliren, gönüllülük esasına dayanan³⁶ ve yargıya alternatif teşkil etmeyen onun yanında yer alan ve yürüyen çözüm yöntemleri bütünüdür³⁷.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin içerisinde müzakere, tarafsız ön değerlendirme, kısa duruşma yöntemi, vakıaların saptanması gibi uyuşmazlık çözüm yöntemleri bulunmakla birlikte bu bağlamda en çok kullanılan uyuşmazlık çözüm yöntemleri arabuluculuk ve uzlaşmadır³⁸. Tahkimin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olup olmadığı konusunda ise doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır.

Tüketici hakem heyetleri doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Bu görüşü savunan yazarlardan bazıları tüketici hakem heyetlerini tahkim mercii olarak kabul etmekle birlikte tahkimi, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul ettiğinden böyle bir sonuca varmaktadır³⁹. Bazı yazarlar ise tüketici hakem heyetlerinin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri içinde yer aldığını söylemekle birlikte tahkimden farklı bir yöntem olduğunu kabul etmektedir⁴⁰.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin temelinde gönüllülük-iradilik bulunmaktadır. Dolayısıyla taraflar alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurulacağını kararlaştırmalarına rağmen bu yöntemlere başvurmadan doğrudan yargısal yollara müracaat edebilirler. Bu durumda uyuşmazlığın diğer tarafı alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemine başvurulması gerektiği yönünde bir itiraz ileri süremez⁴¹. Bunun dışında alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinde yargısal usuller uygulanmadığı

36 Ancak 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile iş hukukundan kaynaklanan bazı uyuşmazlıklar için arabuluculuğa başvuru zorunludur (Bkz. **Bozok**, s.87 vd.). Yine 7155 sayılı Kanun ile konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerini içeren ticari uyuşmazlıklarda başvuru için gönüllülük esasından vazgeçilerek zorunlu arabuluculuk getirilmiştir. Başvurunun zorunlu veya ihtiyari olabileceği şeklindeki tanımlama için bkz. **İldır**, s.392.

37 **Tanrıver**, Arabuluculuk, s.151, 154, 155.

38 **Tanrıver**, Arabuluculuk, s.165; **İldır**, s.391-392.

39 **Özbek**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, s.213, 974; **Özbek**, s.60.

40 **Konuralp**, s.7-8; Tüketici hakem heyetleri ile ilgili düzenlemenin arabuluculuk düzenlemesi olmadığı zira başvurunun zorunlu olduğu, ancak bu heyetlerin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi gerçekleştiren bir resmi kuruluş olarak kabul edilebileceği yönünde bkz. **Taşpolat Tuğsavul**, s.85; Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliğinin alternatif uyuşmazlık çözümüne yakın olduğu yönünde bkz. **Erişir**, s. 56.

41 **Tanrıver**, Sosyolojik Bakış, s.70; Bu noktada belirtmek gerekir ki bazı iş uyuşmazlıkları ile ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğa başvuru özel dava şartı olarak kabul edilmiştir. Başvuru zorunluluğun öngörüldüğü bu uyuşmazlıklarda arabuluculuğa başvurulmaması dava şartı olması nedeniyle re'sen dikkate alınacaktır.

gibi⁴² uyuşmazlığın objektif hukuk kurallarına göre çözümü de söz konusu olmadığından tüketici hakem heyetleri, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri içerisinde değerlendirilmemelidir.

3. Kendine Özgü (Sui Generis) Yargılama Dışı Bir Uyuşmazlık Çözüm Yolu Görüşü

Doktrinde ileri sürülen bir diğer görüş, tüketici hakem heyetlerinin kendine özgü bir uyuşmazlık çözüm yolu olduğunu söylemektedir⁴³. Bu görüşe göre tüketici hakem heyetlerine başvurunun zorunlu olması ve hakemlerin taraflarca seçilememesi göz önüne alındığında bu heyetler tahkim olarak kabul edilemeyeceği gibi⁴⁴ mahkemelere başvuru imkanının ortadan kaldırılmış olması nedeniyle de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul edilemez; dolayısıyla kendine özgü bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak değerlendirilmelidir⁴⁵. Bu görüşe göre tüketici hakem heyeti kararları maddi anlamda kesin hükme yaklaşan bir etki doğurmaktadır, ancak bu kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil ettiği söylenemez⁴⁶. Tüketici hakem heyetlerinde yargı benzeri bir faaliyet yürütüldüğünden bu konuda ortaya çıkan sorunlar da devlet mahkemelerindeki yargılamayla ilişkin hükümler doğrultusunda çözümlenmelidir⁴⁷.

4. Zorunlu Tahkim Görüşü

Tahkim, bir uyuşmazlığın devlet mahkemeleri yerine tarafsız ve bağımsız hakemler tarafından yargısal usullerle çözümü şeklinde ifade edilebilir⁴⁸. Tahkim kural olarak ihtiyari olmakla birlikte özel düzenlemeler ile bazı uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü zorunlu kabul edilmiş olabilir ve bu hallerde uyuşmazlığın çözümü için devlet mahkemelerine başvurulamaz⁴⁹. Zorunlu tahkimin kabul edildiği durumlarda ihtiyari tahkimle ilgili düzenlemeler uygulanmaz, bu konudaki özel düzenlemeler dikkate alınır⁵⁰.

Doktrinde baskın görüşe göre tüketici hakem heyetleri zorunlu tahkim niteliğindedir⁵¹. Buna göre belirli parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetlerine başvurunun zorunlu

42 **Tanrıver**, Sosyolojik Bakış, s.72.

43 **Budak**, s. 80; **Akil/Gül**, s.586.

44 Yazar bu noktada ihtiyari tahkimi esas almaktadır. Tüketici hakem heyetlerinin zorunlu tahkim olarak kabul edilip edilemeyeceği hususunda ise bir görüş bildirmemektedir. Bkz. **Budak**, s.79.

45 **Budak**, s.79-80.

46 **Budak**, s.94.

47 **Budak**, s.80, 101.

48 **Pekcanitez/Yeşilirmak**, Pekcanitez Usul, s.2594; **Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım**, s.595 vd.

49 **Ekşi**, s.15; **Pekcanitez/Yeşilirmak**, Pekcanitez Usul, s.2613-2614; **Alangoya**, s.3.

50 **Umar**, s.1139.

51 **Tanrıver**, Arabuluculuk, s.171; **Ermenek**, s.580; **Ildır**, s.397 dn 35; **Atalı**, Hakem Heyetleri, s.71-72; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, Medeni Usul, s.754; **Topuz**, Türkiye Futbol Federasyonu, s.1916; **Ekşi**, s.15, 38; **Aras**, s.143; **Zevkliler/Özel**’e göre tüketici hakem heyetleri niteliği itibariyle zorunlu tahkime benzerdir. Bkz. **Zevkliler/Özel**, s.466; **Umar**, s.1137-1138; **Taşpınar Ayvaz**’a göre tüketici hakem heyetleri hukuki niteliği itibariyle zorunlu tahkime yaklaşmaktadır. Ancak zorunlu tahkimin mevcut sistem içerisinde Anayasal bir dayanağı olduğu söylenemez. İlgili değerlendirmeler için bkz. **Taşpınar Ayvaz**, s.48 vd.

olması, hakem heyetlerinin tarafların haklılık durumuna karar vermesi, kararlarının bağlayıcı olması, hakem heyetlerince verilecek kararların ilamların icrası hakkındaki hükümlere göre yapılması⁵² nedeniyle tüketici hakem heyetleri zorunlu tahkim organı olarak nitelendirilmelidir⁵³.

Kanaatimize göre de belirli miktarın altındaki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvurunun zorunlu olması ve bu hususun tarafların itiraz etmesine gerek olmadan mahkeme ve heyetlerce re'sen göz önüne bulundurulması, heyet kararlarının bağlayıcı olması ve icra edilebilirlik şerhi gerektirmeksizin ilamların yerine getirilmesi hükümlerine tabi olması gibi özellikleri nedeniyle tüketici hakem heyetleri zorunlu tahkim merciidir.

III. İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ ve İCRA TAZMİNATININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptaline ve bu bağlamda borçlu aleyhine icra inkar tazminatına veya alacaklı aleyhine kötüniyet tazminatına karar verilip verilemeyeceğinin tespit edilebilmesi için öncelikle ve kısaca itirazın iptali davası ve icra inkar tazminatının hukuki niteliğine değinmek gerekmektedir.

İtirazın iptali davası, ödeme emrine itirazın bertaraf edilebilmesi için düzenlenmiş ve alacaklı tarafından borçluya karşı açılabilen bir davadır⁵⁴. İcra İflas Kanunu m.67/1'de "*Takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebilir*" hükmü yer almaktadır.

İtirazın iptali davasının hukuki niteliği doktrinde tartışmalı olduğu gibi yargı kararlarında da davanın niteliği ile ilgili bir görüş birliği bulunmamaktadır. İtirazın iptali davasının niteliği ile ilgili ileri sürülen görüşler temelde eda (alacak-tahsil) davası görüşü⁵⁵ ve tespit davası görüşü⁵⁶ olarak ayrılmaktadır⁵⁷.

52 TKHK m.70/2'de tüketici hakem heyetlerince verilecek kararların İcra İflas Kanunu'nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme doktrinde farklı şekilde yorumlandığından tüketici hakem heyetlerince verilen kararların niteliği tartışmalıdır. Bazı yazarlara göre bu kararlar ilam niteliğinde belge olarak nitelendirilebilirken (Budak, s.94; Özbek, s.53; Erişir, s.98) bazı yazarlara göre tüketici hakem heyeti kararları ilamdır (Ermemek, s.581; Atalı, s.407).

53 Tanrıver, Arabuluculuk, s.171; İldır, s.397-398 ve ayrıca dn.35; Atalı, s.412; Zevkliler/Özel, s.466.

54 Deynekli/Kısa, s.81; Kuru, s.249; Yılmaz, İtirazın İptali, s.599.

55 Kuru, s.248; Berkin, s.421; Yılmaz, İtirazın İptali, s.615; Postacıoğlu, s.967; Özkan, s.32-33; Arslan/Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz/Hanağası, s.174.

56 Çağa, s.27; Doktrinde Pekcanitez-Atalay-Sungurtekin Özkan-Özkes itirazın iptali davasının tespit davası olduğunu açıkça belirtmemekle birlikte davacı alacaklının; hem itirazın iptalini hem de alacağın tahsilini talep edemeyeceğini, bu durumda hakimin alacaklıya hangi talep sonucunu istediğini sorması gerektiğini, bir yıllık dava açma süresi dolduktan sonra açılan itirazın iptali davasında ayrıca tahsil talebi de ileri sürülmemişse davanın eda davası olarak nitelendirilemeyeceğini bunun için ıslaha gerek olduğunu, itirazın iptali davası sonunda verilen hükümlerle ilamlı takip yapılamayacağını, ilamlı takip yapmak isteyen alacaklının eda davası açması gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla yazarların görüşünün tespit davası görüşüne yaklaştığı söylenebilir. Ayrıca yazarlar itirazın iptali davasının takip hukukuna özgü bir dava olduğunu belirtmektedir. Bkz. Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, s.198-200; Benzer şekilde Muşul da itirazın iptali davasında verilecek kararda alacağın tahsiline ilişkin bir hüküm kurulmaması gerektiğini ve ayrıca bu davanın takip hukuku müessesesi olduğunu belirtmektedir. Bkz. Muşul, s.380-382.

57 Doktrinde itirazın iptali davasının inşai dava olduğu yönündeki görüş için bkz. Hanağası/Öztürk, s.97.

Bunun yanında her bir görüş kendi içerisinde itirazın iptali davasının takip hukukuna özgü olup olmadığı noktasında da çeşitlenmektedir. Örneğin; itirazın iptali davasının bir eda davası olduğunu söyleyen bazı yazarlar⁵⁸ itirazın iptali davasını alelade bir eda davası olarak kabul etmekteken; bazı yazarlar⁵⁹ ise takip hukukuna özgü bir eda davası olarak değerlendirmektedir. İtirazın iptali davasının bir eda davası mı yoksa tespit davası mı olduğu davacı alacaklının, itirazın tebliğinden itibaren 1 yıllık süre içerisinde tek bir dava mı açabileceği yoksa itirazın iptali davası veya alacak davasından birini seçebileceğinin belirlenmesinde; yine bir yıllık süre geçtikten sonra itirazın iptali davası açılması halinde bu davanın alacak davası olarak görülebilmesi için ıslah talebine gerek olup olmadığına tespitinde önem arz etmektedir⁶⁰. Bunun dışında itirazın iptali davası sonunda nasıl bir hüküm kurulacağı ve bu hükmeye dayanarak ilamlı icra takibi yapılıp yapılmayacağı da itirazın iptali davasının talep edilen hukuki korumaya göre niteliğinin tespitiyle ilgilidir⁶¹. İtirazın iptali davasının takip hukukuna özgü bir dava olup olmadığı ayrımı ise daha çok ödeme emrine itirazda ileri sürülen bir hususun – örneğin; zamanaşımı itirazının – itirazın iptali davasında tekrar ileri sürülmesi gerekip gerekmediği noktasında önemlidir⁶².

Aslında itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülemeyeceği, itirazın iptali davasının talep edilen hukuki korumaya göre niteliğinin ne olduğundan ziyade itirazın iptali davasının devlet mahkemelerinde görülmesi gerekip gerekmediği bu bağlamda da tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği ile ilgilidir. Ancak itirazın iptali davasının bir tespit davası olduğu kabul edilecek olursa uyuşmazlığın belirli bir parasal değer içerip içermediği konusunda tereddütler doğabilir ve tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğun uygulanmayacağı düşünülebilir. Kanaatimizce, itirazın iptali davasının bir tespit davası olduğu görüşü kabul edilse dahi, uyuşmazlığın temelinde belirli bir alacağın tahsil edilmesi amacı bulunduğu⁶³ 68. maddedeki başvuru zorunluluğuna ilişkin hükmün itirazın iptali taleplerinde de uygulanması gerekmektedir⁶⁴.

Benzer şekilde itirazın iptali davasının icra hukukuna özgü olarak nitelendirilmesi de tüketici hakem heyetlerinin icra hukukuna ilişkin bir davaya bakıp bakamayacağı noktasında tereddüt doğurabilir. Ancak her halde itirazın iptali davası genel hükümlere göre görülen bir dava olduğundan tüketici hakem heyetlerinde görülmesi mümkündür⁶⁵.

58 **Kuru**, s.248; **Yılmaz**, Tahkime Elverişlilik, s.549; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s.174.

59 **Berkin**, s.420-421; **Deynekli/Kısa**, s.83; **Özkan**, s.32-33.

60 **Yılmaz**, İtirazın İptali, s.607, 613-614; **Çağa**, İtirazın İptali, s.369.

61 **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes**, s.199.

62 **Deynekli/Kısa**, s.82; Bu konudaki Yargıtay değerlendirmesi için bkz. **Yılmaz**, s.373.

63 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m.8/1'de malvarlığına ilişkin davalarda davanın belirli bir parasal değeri aşmaması halinde sulh hukuk mahkemelerinin görevli olacağı düzenlenmişti. O dönemde, davanın değerine ilişkin bu kuralın alacak davasının öncüsü olan tespit davalarında da geçerli olduğuna ilişkin görüş için bkz. **Kuru**, Usul, s.307.

64 Ticari uyuşmazlıklarda konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartıdır. Bu düzenlemenin itirazın iptali ve menfi tespit davalarında uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Bu konuda uyuşmazlığın belirli bir parasal değer içerip içermediği tespit edilirken sadece talep sonucuna bakılmayacağı aynı zamanda dava sebebinin de dikkate alınması gerektiği ve menfi tespit ve itirazın iptali taleplerinde de söz konusu dava şartının geçerli olduğu yönünde görüş için bkz. **Budak**, Arabuluculuk, s.33.

65 İtirazın iptali davasının, takip hukukuna özgü kabul edilse dahi, ihtiyari tahkimde görülebileceğine ilişkin bkz. **Yeşilirmak**, s.219; İtirazın iptali davasının takip hukukuna özgü olması nedeniyle tahkimde görülemeyeceği, hakemler

B. İCRA TAZMİNATININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptali davasının görülebilmesi dışında tartışmalı olan hususlardan biri de bu heyetler tarafından borçlu veya alacaklı aleyhine icra tazminatına karar verilip verilemeyeceğidir. Bu nedenle bu başlık altında kısaca icra tazminatının hukuki niteliğine değinmek gerekmektedir.

İcra ve İflas Kanunu'nda alacakların hızlı bir şekilde tahsili amacını temin etmek için icra tazminatı ile ilgili çeşitli düzenlemeler öngörülmüştür⁶⁶. Bu bağlamda genel bir düzenleme yerine itirazın kaldırılması yargılamasında, itirazın iptali, borçtan kurtulma, menfi tespit ve istihkak davalarında icra tazminatı ile ilgili ayrı hükümler getirilmiştir.

İtirazın iptali davasının düzenlendiği İİK m.67/2'ye göre borçlu aleyhine icra inkar tazminatına hükmedilebilmesi için borçlunun itirazında haksız olması yeterliyken; alacaklı aleyhine kötüniyet tazminatına hükmedilebilmesi için alacaklının haksızlığı yanında ayrıca kötüniyetli olması gerekmektedir. Dolayısıyla itirazın iptali davasında icra inkar tazminatının, borçlunun haksız yere itirazda bulunmasını engellemek ve alacaklının alacağına geç kavuşması nedeniyle ortaya çıkabilecek zararlarını temin etmek amaçlarına hizmet ettiği; kötüniyet tazminatının ise alacaklı olmayan kişilerin kötüniyetle takip yapmasını, icra daireleri ve mahkemelerin gereksiz yere meşgul edilmesini engellemek için getirildiği söylenebilir⁶⁷.

Her ne kadar kanun tazminat olarak ifade etmişse de icra tazminatı borçlar hukuku anlamında bir tazminat değildir⁶⁸. Zira icra tazminatında zararın doğmuş olması önemli olmadığı gibi zarar miktarının alacağın yüzde yirmisinden az olması halinde de daha aşağı bir miktara hükmedilemez. Bu nedenle doktrinde icra tazminatının, icra hukukuna özgü bir yaptırım ve bu bağlamda özel hukuk cezası (medeni ceza) olduğu kabul edilmektedir⁶⁹.

IV. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNDE İTİRAZIN İPTALİ DAVASININ GÖRÜLEBİLME İMKANI

Yukarıda belirtildiği gibi itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülemeyeceği tartışmalıdır. Bu tartışmanın sebebi ise itirazın iptali davasının düzenlendiği İİK m.67 hükmündeki “mahkeme” ifadesinin farklı şekilde yorumlanmasıdır. Düzenlemeye göre “*Takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebilir*”. İşte maddede kullanılan bu ifadenin anlam ve amacı konusunda farklı yorum yöntemlerinin benimsenmesi,

önünde açılacak davanın takip hukukuna özgü sonuçlar doğurmayacağı yönünde görüş için bkz. Akil/Gül, s.568.

66 Yılmaz, İcra Tazminatı, s.676.

67 Yılmaz, İcra Tazminatı, s.684; Deynekli/Kısa, s.216.

68 Deynekli/Kısa, s.217; Yılmaz, İcra Tazminatı, s.684; Akil, s.321.

69 Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, s.203; Kuru, s.263; Özkan, s.263; Yılmaz, İcra Tazminatı, s.684; Yeşilirmak, s.221.

tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptaline karar verilip verilemeyeceği konusunda farklı görüşler ortaya çıkarmıştır.

Yorum yöntemlerinde bazı yazarlar maddenin lafzına öncelik verirken bazı yazarlar maddenin amacını incelemekte bir takım yazarlar da benimsenen yorumun muhtemel sonuçlarını değerlendirerek bir tercih yapmaktadır⁷⁰. Nitekim bu tercihin bir sonucu olarak bazı yazarlar lafzi yorumdan hareket ederek itirazın iptali davalarının mutlaka mahkemelerde görülmesi gerektiğini, tüketici hakem heyetlerinin ise mahkeme olmaması nedeniyle itirazın iptali taleplerini değerlendiremeyeceğini ifade etmiştir⁷¹. Bazı yazarlara göre ise 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesi karşısında tüketici hakem heyetlerinin itirazın iptali taleplerini değerlendiremeyeceğini kabul etmek doğru değildir⁷².

Bilindiği üzere yorumda ilk önce yasanın lafzının belirlenmesi gerekse de bu yeterli değildir ayrıca bu yorumun, diğer yorum yöntemleri ve objektif amaçla kontrol edilmesi gerekir⁷³. Bunun bir sonucu olarak benimsenen yorumun mevcut düzenlemeleri bertaraf eden bir sonuç doğurması halinde bu yöntemden vazgeçilmesi gerekir⁷⁴. İİK m.67/1'deki mahkeme ifadesinin lafzından hareket edilmesi ve dar anlamda mahkeme kavramının esas alınması, belirli miktarın altındaki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvurulması zorunluluğunu bertaraf etmektedir. Dolayısıyla "mahkeme" ifadesinin madde metnine eklenmesindeki amacın da kanunun sistematigi içerisinde tespit edilmesi zorunludur⁷⁵. Özellikle itirazın hükümden düşürülmesi için öngörülen itirazın kaldırılması imkanının, ileri sürüleceği merciin icra mahkemesi olduğu düşünülürse, bu ifadenin düzenlenme amacı daha net anlaşılabilir. Bunun yanında İİK m.67 hükmünün, henüz tüketici hakem heyetlerinin bulunmadığı bir dönemde düzenlenmiş olması da kanun koyucunun subjektif amacından ziyade objektif amacının – yani yeni şartların ve bugünün gereksinimlerinin – dikkate alınmasını gerektirmektedir⁷⁶.

Sonuç olarak kanun koyucu, belirli miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıkları bakımından benimsediği hukuk politikası doğrultusunda tüketici hakem heyetlerine görev vermiş olup bunun sakıncaları eleştirilebilir⁷⁷. Nitekim hukuk sistemimizde tüketici hakem heyetlerinin kaldırılması gerekip gerekmediği tartışılmakta ve muhafaza edilecekse bu heyetlerin niteliğinin belirlenmesini zorlaştıran çelişkilerin giderilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁷⁸. Ancak mevcut düzenlemelere göre belirli uyuşmazlıkların çözümünde görevli olan tüketici hakem heyetlerinin, kendi içerisinde tutarlı bir işleyişe sahip olması gerekir⁷⁹. Kaldı ki kanaatimize göre zorunlu tahkim niteliğinde olan

70 **Işıқтаç/Metin**, s.193.

71 **Özbek**, s.59-60; **Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz/Hanağası**, s.175 dn.3; Doktrinde Yeşilova da aynı görüşte olmakla birlikte gerekçenin "mahkeme" lafzından ziyade tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği üzerinden kurulması gerektiğini ifade etmektedir (**Yeşilova**, s.126-127).

72 **Akil/Gül**, s.589; Aynı yönde bkz. **Tanrıver**, s.200; **Erişir**, s.57-58.

73 **Işıқтаç/Metin**, s.193.

74 **Işıқтаç/Metin**, s.199.

75 **Tutumlu**, Hakem Heyetleri, s.95-96.

76 Benzer yönde bkz. **Tutumlu**, s.171.

77 **Akil/Gül**, s.587,590.

78 Tartışmalar için bkz. Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, I. Oturum-Tartışmalar, s.53-68.

79 Aynı yönde bkz. **Erişir**, s.57-58.

ve objektif hukuk kuralları çerçevesinde uyuşmazlık çözmekle görevlendirilen bir merciin itirazın iptaline karar veremeyeceğini kabul etmek bu düzenlemelerin amacına ve kanunun sistematığına aykırıdır. Dolayısıyla tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren bir uyuşmazlığı konu alan itirazın iptali taleplerinin tüketici hakem heyetlerinde karar bağlanması gerekir. Ayrıca tüketici hakem heyetleri, itirazın iptali taleplerinde, taraflarca talep edilmesi halinde icra tazminatına da karar verebilmelidir⁸⁰. Ancak uygulamada tüketici hakem heyetleri, bu konuda verilen yargı kararlarının da etkisiyle, itirazın iptali taleplerini, yargılamayı gerektirdiği gerekçesiyle reddetmektedir⁸¹.

Bu noktada tarafların önce tüketici hakem heyetine başvurarak bir karar elde etmeleri halinde ilamsız icra takibi başlatıp başlatamayacağı ve bununla bağlantılı olarak itirazın iptali davası açıp açamayacağının da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira Yargıtay'ın 2017 tarihinde verdiği İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre ilama dayalı bir alacağın ilamsız icra takibine konu edilmesi mümkün değildir⁸². Doktrinde aksi yönde görüşler⁸³ bulunmakla birlikte bu kararın hak arama özgürlüğünü sınırlandırdığı ve ilam niteliğinde belgeler için uygulanmaması gerektiği ifade edilmektedir⁸⁴. Bu görüş kabul edilecek olursa bu halde takip yapıp yapılamayacağı hakem heyetlerince verilen kararın niteliği konusundaki görüşlere göre farklı şekilde değerlendirilebilir. Tüketici hakem heyeti kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil ettiği ve ilam olduğu kabul edilirse bu halde tüketici hakem heyeti kararına konu alacak için ilamsız icra takibi başlatılması mümkün olmayacaktır. Ancak tüketici hakem heyeti kararlarının ilam niteliğinde belge olduğu kabul edilirse İçtihadı Birleştirme Kararı bu görüş doğrultusunda tüketici hakem heyeti kararları açısından uygulanamayacaktır. Kanaatimize göre tüketici hakem heyetleri zorunlu tahkim niteliğinde olduğundan kararları maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmektedir ve kararların taraflara verilen nüshası, ilam niteliğinde belge olarak değil ilam olarak kabul edilmelidir⁸⁵. Dolayısıyla tüketici hakem heyetine başvurularak bir karar elde edilmişse söz konusu İçtihadı Birleştirme Kararı gereği artık karara konu alacak için ilamsız takip başlatılamayacak ve bu takibe itiraz edilmesi halinde itirazın iptali davasının değerlendirilmesi de mümkün olmayacaktır.

V. 7063 SAYILI KANUN SONRASINDA VERİLEN YARGI KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda da ifade edildiği üzere 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesine göre değeri kanunda belirlenen parasal sınırın altında kalan tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için tüketici hakem heyetlerine başvurulması zorunludur, tüketici mahkemelerine başvurulamaz. Bu düzenleme tüketici mahkemeleri ile tüketici hakem heyetleri arasındaki görev sınırına ilişkin özel dava şartı niteliğindedir⁸⁶. Dolayısıyla tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren bir tüketici uyuşmazlığının çözümü

80 Ermenek, s.610; Kara, s.328; Akil/Gül, s.589.

81 Atalı, s.409.

82 YİBHKG 26.05.2017 T. 2017/2 E. 2017/3 K. (lexpera.com.tr).

83 Özbek, s.54, Aslan/Akyol Aslan, s.247.

84 Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin Özkan/Özkes, İcra İflas, s.85.

85 Ermenek, s.617.

86 Pekcanitez, Tüketici Mahkemeleri, s.347; Topuz, s.82.

için tüketici mahkemelerine başvurulması durumunda tüketici mahkemeleri dava şartı eksikliğini gözeterek davayı usulden reddetmelidir.

Söz konusu 68. madde hükmüne 2017 tarihli ve 7063 sayılı Kanun⁸⁷ ile ekleme yapılmıştır. Buna göre “*Tarafların İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı olmak kaydıyla; değeri dört bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe tüketici hakem heyetlerine, altı bin Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise dört bin Türk Lirası ile altı bin Türk Lirası arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur*”.

7063 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce tüketici hakem heyetleri ile ilgili tartışılan hususlardan biri tüketici hakem heyetinin görevine giren bir uyuşmazlığa konu olacak için ilamsız icra takibi yapılıp yapılamayacağıydı. Bu tartışmanın çıkış noktasında ise ilamsız takip prosedüründe açılacak bir itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülüp görülemeyeceği ile ilgili görüş farklılıkları bulunmaktaydı. Zira doktrinde bazı yazarlara göre ödeme emrine karşı yapılacak bir itiraz üzerine açılacak itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülmesi mümkün olmadığından bu uyuşmazlıklar için ilamsız takip yoluna başvurulmasında hukuki yararın olmadığı kabul edilmeliydi⁸⁸. Nitekim Yargıtay da itirazın iptali davasının düzenlendiği İİK m.67/1 hükmünde ödeme emrine itiraz edilmesi halinde alacaklının “mahkemeden” itirazın iptalini dava edebileceğinin belirtildiğini, tüketici hakem heyetlerinin ise bir mahkeme olmadığını bu nedenle itirazın iptali davalarına bakamayacağını ve tüketici hakem heyetlerinden alınacak bir kararla ilamlı takip yapılabileceğinden tarafların ilamsız takip yoluna başvurmada da hukuki yararı bulunmadığını kabul etmekteydi⁸⁹.

İşte kanun koyucu hak arama özgürlüğüne aykırı bu uygulamanın ortadan kaldırılması amacıyla 7063 sayılı Kanun ile söz konusu 68. maddede değişiklik yapmış ve tarafların İcra ve İflas Kanunu’ndan doğan haklarının saklı kalacağını düzenlemiştir⁹⁰. Bu değişiklik ilamsız takip yapılamayacağı

87 RG 20.12.2017 T. 30276 S.

88 **Özbek**, s.49-50.

89 “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 68.maddesinde belirlenen miktarın altında kalan uyuşmazlıklar için, icra takibi yapılmadan veya dava açılmadan önce tüketici hakem heyetine müracaat edilmesi zorunludur” 13. HD. 18.03.2015 T. 2015/10571 E. 2015/8738 K; “...belli parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklarda mutlaka önce hakem heyetlerine başvuru zorunluluğunun getirildiği, kararların ilamlı takibe konu olmasının tabii sonucu olarak heyete başvurudan önce ilamsız takibe geçilmesinde tüketicinin hukuki yararının olmadığı kabul edilmelidir” 13. HD. 18.03.2015 T. 2015/4623 E. 2015/8731 K; “...İcra ve İflas Kanunu’nun 67. maddesinde, takip talebine itiraz edilen alacaklının, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir sene içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümler dairesinde alacağının varlığını ispat suretiyle itirazın iptalini dava edebileceği ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin “mahkeme” niteliğini taşımadıkları da dikkate alınarak; dava konusu uyuşmazlığın (itirazın iptali davasına bakma) Tüketici Sorunları Hakem Heyetinin görevi kapsamında bulunmadığı kuşkusuzdur” 3. HD. 05.03.2015 T. 2015/1089 E. 2015/3568 K (lexpera.com.tr).

90 “Tüketici hakem heyetleri; tüketici işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde, mahkeme öncesi çözüm mercii olarak görev yapmaktadır. 6502 sayılı Kanunun 68’inci maddesinin birinci fıkrasının mevcut hali; tüketicilerin taraf olduğu uyuşmazlıklarda 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun uygulanamayacağı şeklinde değerlendirmelere sebep olmaktadır. Bu durum, ilamsız icra yolunu kapatmakta, hak arama ve eşitlik ilkelerine aykırılık teşkil etmekte ayrıca tüketici hakem heyetlerinin iş yükünü de gereksiz şekilde arttırmaktadır. Maddede yapılan değişiklik ile icra iş ve işlemlerine ilişkin hususlarda tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğu aranmaksızın 2004 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanabileceği vurgulanmıştır” 7063 sayılı Kanun 11. Madde gerekçesi.

yönündeki Yargıtay kararlarını ortadan kaldırmış ancak tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptali davasının görülemeyeceği yönündeki görüş ve kararları bertaraf edememiştir. Zira bu değişiklikten sonra doktrinde bazı yazarlar tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren bir uyuşmazlık için ilamsız takip yapılabileceğini ancak bu heyetlerin itirazın iptali davalarına bakamayacağını ifade etmiştir⁹¹. Yargıtay da tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren bir uyuşmazlık için ilamsız icra takibi yapılabileceğini kabul etmiş ancak itirazın iptali davasının tüketici mahkemelerinde açılması gerektiğine karar vermiştir⁹². Yargıtay'a göre;

“7063 Sayılı Kanun değişikliği sonrasında ise tüketici kanunun kapsamındaki uyuşmazlıklarda tüketici işleminin tarafları bakımından İcra ve İflas Kanunundaki hakları saklı olmak kaydıyla belli değerlerin altındaki uyuşmazlıklar için Tüketici Hakem heyetlerine başvuru zorunluluğu, belli miktarların üzerindeki uyuşmazlıklarda bu heyetlerin görevli olmadıkları belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre ise uyuşmazlık taraflarının THH ne başvuruda zorunluluk teşkil eden miktarlar içindeki uyuşmazlıklarda İcra İflas kanundaki İlamsız / genel haciz yolu ile icra takibinde bulunup borçlunun itirazı üzerine alacaklının icra takibinin devamını sağlamak için ise İİK m. 67/1 uyarınca “Mahkemeye “ başvuruda bulunabileceğinden itirazın iptali talepli olarak Tüketici Mahkemelerine dava ile başvuru yolu açılmıştır”⁹³.

Kanaatimize göre Yargıtay'ın bu uygulaması, 7063 sayılı Kanun öncesi uygulama gibi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. 7063 sayılı Kanun öncesi verilen kararlar, tarafların ilamsız takibe başvurmalarını ve bu bağlamda hak arama özgürlüğünü engellemekteydi. Yeni uygulama ise 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesinde düzenlenen başvuru zorunluluğunu ortadan kaldırmakta ve deyim yerindeyse uyuşmazlığın çözümünde görevli merciin belirlenmesini alacaklı tarafın seçimine bırakmaktadır⁹⁴. Zira tüketici hakem heyetinin görevine giren bir uyuşmazlığa konu olacak için önce ilamsız takip yapılması ve itirazın iptali davası açılması halinde uyuşmazlık tüketici mahkemeleri tarafından karara bağlanacakken; aynı uyuşmazlık, ilamsız takip yoluna başvurulmaması halinde tüketici hakem heyetleri tarafından çözülecektir⁹⁵. Bu ise kanunda öngörülen zorunluluğun, ilamsız icra takibi başlatılarak bertaraf edilebileceği anlamına gelmekte ve tüketici hakem heyetine başvurmak istemeyen alacaklıya kanun hükmünü dolanma imkanı vermektedir.

91 Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayyavaz/Hanağası, s.135-136, 175 dn.3.

92 Y.3 HD. 16.04.2019 T. 2017/9990 E. 2019/3427 K.; Y. 13. HD. 15.05.2019 T. 2018/3351 E. 2019/6195 K.; Aynı yönde bazı bölge adliye mahkemesi kararları için bkz. Ankara BAM 3. HD. 17.01.2019 T. 2018/1226 E. 2019/66 K.; İzmir BAM 13. HD. 04.02.2019 T. 2018/967 E. 2019/162 K. (lexpera.com.tr).

93 Y. 3. HD.04.06.2018 T. 2018/3467 E. 2018/6323 K. (lexpera.com.tr).

94 Benzer bir durum 7078 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce idari yargının görev alanına giren uyuşmazlıklarla ilgili ilamsız takip yapılmasında söz konusuuydu. Bilindiği üzere 7078 sy. Kanun'un 8. maddesi ile İcra İflas Kanunu m.42'ye “*idari yargının görev alanına giren konularda ilamsız takip yoluna başvurulamayacağı*” düzenlemesi eklenmiştir. Bu düzenlemeden önce yargı kararlarında; itirazın iptali davasının İYUK m.2'de düzenlenmediği bu nedenle idari dava olarak kabul edilemeyeceği ve adli yargıda görülmesi gerektiği ifade edilmekteydi. Doktrinde ise bu durum eleştirilmekte ve idari yargının görevine giren uyuşmazlıklar için ilamsız takip yolunun kapatılması gerektiği belirtilmekteydi. Zira idari yargının görev alanına giren bir uyuşmazlık için önce ilamsız takip yapılması halinde itirazın iptali davası adli yargıda görüleceği için görevli yargı kolu, tarafların önce ilamsız takip yoluna başvurup başvurmamalarına göre değişebilmekteydi. Bu eleştiri ve değerlendirme için bkz. **Hanağası/Öztürk**, s.104.

95 Benzer yönde değerlendirme için bkz. **Tutumlu**, İtirazın İptali Sorunu, s.155.

Kanaatimize göre tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptali davasına karar verilemeyeceği yönündeki yaklaşım üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Özellikle 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesinde yapılan değişiklikten sonra bu yaklaşımın devam ettirilmesi, tüketici hakem heyetleri ile ilgili düzenlemeler ve bu heyetlere atfedilen nitelikte çelişmektedir. Dolayısıyla İİK m.67/1'deki mahkeme ifadesinin lafzı, hem amaçsal hem de sistematik yorumla desteklenmeli ve bu bağlamda tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğuna ilişkin düzenleme göz önüne alınarak yorumlanmalıdır.

Tüketici hakem heyetleri, belirli miktarın altındaki tüketici uyuşmazlıkları bakımından tarafların mahkemeye başvurmak istemeyeceği göz önüne alınarak uyuşmazlıkların kısa sürede çözüme kavuşturulmasını temin etmek ve böylece adalete erişimi sağlamak amacıyla kurulmuştur⁹⁶. Daha önce ilamsız takip yapılamayacağı yönündeki belirsizlik ve yargı kararları uyuşmazlığın çözüm sürecini uzatarak tüketici hakem heyetlerinin kurulma amacını zedelemekteydi. Şimdi ise tarafların başvuracağı mercii noktasındaki tartışmalar ve yargı kararları aynı etkiyi doğurmaktadır. Zira tüketici mahkemeleri ile tüketici hakem heyetleri arasındaki görev ayrımının yargı kararları ile daha da karmaşık hale getirilmesi ve seçilen prosedüre göre farklı bir mercinin görevli olması, tüketici uyuşmazlıklarının hızlı bir şekilde çözülmesi amacını zedelemekte ve tüketicileri küçük meblağlı uyuşmazlıklar için mahkemeye başvurmak zorunda bırakmaktadır. Ayrıca değişiklikten önceki kararlarında tüketici hakem heyetlerinin, itirazın iptali taleplerini kendiliğinden alacak talebi olarak değerlendirip karara bağlamak zorunda olduğunu kabul eden⁹⁷ Yargıtay'ın yeni kararlarında böyle bir sonuca varmayıp, 68. maddeye aykırı şekilde, itirazın iptali davalarının miktarı ne olursa olsun tüketici mahkemelerinde açılacağını kabul etmesi de anlaşılabilir değildir. Bize göre tüketici hakem heyetlerinde itirazın iptali davalarının görülmesinde bir engel bulunmamaktadır. Ancak aksi görüşte olan ve bu konuda bir direnç gösteren Yargıtay'ın⁹⁸ en azından eski kararlarında olduğu gibi itirazın iptali taleplerinin, tüketici hakem heyetlerince, alacak talebi olarak değerlendirilmesi ve karara bağlanması gerektiğini kabul etmesi kanımızca daha isabetli olurdu.

VI. SONUÇ

Sonuç olarak 7063 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten sonra verilen yargı kararları ile 6502 sayılı Kanun'un 68. maddesinde düzenlenen başvuru zorunluluğunun ortadan kaldırıldığı ve uyuşmazlığın çözümünde görevli mercinin belirlenmesinin alacaklı tarafın seçimine bırakıldığı söylenmelidir. Tüketici mahkemeleri ile tüketici hakem heyetleri arasındaki görev ayrımının yargı kararları ile daha da karmaşık hale getirilmesi ve seçilen prosedüre göre farklı bir mercinin görevli olması, tüketici uyuşmazlıklarının hızlı bir şekilde çözülmesi amacını zedelemekte ve tüketicileri, küçük meblağlı uyuşmazlıklar için mahkemeye başvurmak zorunda bırakmaktadır. Dolayısıyla kanaatimize göre, özellikle bu değişiklikten sonra, itirazın iptali davasının tüketici hakem heyetlerinde görülemeyeceğini kabul etmek, kanunun sistematığına ve

96 **Pekcanitez**, Hakem Heyeti, s.346; **Ermenek**, s.566; **Ulukapı**, s.79.

97 "İtirazın iptaline ilişkin istem hakkında karar verme yetkisi mahkemede olduğuna ve tüketici hakem heyetinin mahkeme niteliğinde olmadığına göre tüketici hakem heyeti itirazın iptali olarak önüne gelen olayları alacak şeklinde karara bağlamak ve kendilerine yapılan başvuruları her halükarda kabul etmek zorundadır" 13. HD. 18.03.2015 T. 2015/4623 E. 2015/8731 K (lexpera.com.tr).

98 **Özsöker**, s.175.

tüketici hakem heyetlerinin kuruluş amacına aykırıdır. Ancak bu görüş benimsenmeyecekse Yargıtay'ın en azından eski kararlarında olduğu gibi itirazın iptali taleplerinin, tüketici hakem heyetlerince, alacak talebi olarak değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmesi yerinde olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA

- Akil, Cenk:** İtirazın İptali Davasında İcra İnkâr Tazminatının Şartı Olarak Borçlunun İtirazının Haksızlığına Karar Verilmesi, İnÜHFD, C.3, S.1, 2012, s.317-337.
- Akil, Cenk / Gül, Mehmet Akif:** Yargıtay'ın Genel Haciz Yoluyla İlamsız Takibe Başvuru Hakkına İlişkin Olarak Verilmiş Olduğu Bazı Kararlar Üzerine Düşünceler, YD, C.43, S.3, Temmuz 2017, s.551-610.
- Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil:** Türk İdari Yargılama Hukuku, Ankara 2018.
- Alangoya, Yavuz :**Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi, İstanbul 1973.
- Alangoya, Yavuz / Yıldırım, M. Kamil / Deren – Yıldırım, Nevhis :** Medeni Usul Hukuku Esasları, Tıpkı 8. Baskı, İstanbul 2011.
- Aras, Aslı:** Bir Yargıtay Kararı Işığında Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları, ERÜHFD, C.7, S.3-4, 2012, s.135-153.
- Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel:** İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2019.
- Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel:** Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2019 (Kısaltma : Medeni Usul).
- Aslan, Kudret / Akyol Aslan:** İlama Bağlı Para Alacağı İçin İlamsız İcra Takibi Yapılması Dürüstlük Kuralına ve Hayatın Olağan Akışına Aykırı mıdır?, Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C.1, Ankara 2015, s.195-251.
- Atalı, Murat:** 6502 sayılı Kanun'un Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Prof. Dr. Ejder YILMAZ'a Armağan, C.1, Ankara 2014, s.397-418.
- Atalı, Murat:** Yargılama İlkeleri Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetleri, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (2016), Ed. : M. Ertan Yardım, Ankara 2018, s.69-84 (Kısaltma : Hakem Heyetleri).
- Berkin, Necmeddin M.:** T atbikatçılara İcra Hukuku Rehberi, İstanbul 1980.
- Bilge, Necip:** Medeni Yargılama Hukuku, Ankara 1965.
- Bozok, Salim:** İşe İade Davasında Karar ve Kararın İcrası, İstanbul 2019.
- Budak, Ali Cem:** 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Tüketici Hakem Heyetleri, DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C.18, Özel Sayı 2014, s.77-103.
- Budak, Ali Cem:** Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk, MİHDER, C.15, S.42, 2019/1, s.25-40 (Kısaltma : Arabuluculuk).
- Çağa, Tahir:** Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair, BATİDER, C.8, S.3,1976, s.21-31.
- Çağa, Tahir:** Yine Ödeme Emrine İtirazın İptali Davasına Dair, BATİDER, C.10, S.2,1979, s.369-376 (Kısaltma : İtirazın İptali).
- Deynekli, Adnan /Kısa, Sedat:** İtirazın İptali Davaları İcra İnkâr ve Kötüniyet Tazminatı, 3. Baskı, Ankara 2013.
- Duran, Lütfi:** İdari Müracaatlar ve Bunlar Karşısında İdarenin Sükutu Meselesi, İÜHFM, C.12, S.1,1946, s.130-199.
- Erişir, Evrim:** Tüketici İşlemlerinden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü Usûlü, Yeni Tüketici Hukuku Konferansı, İstanbul 2015, s.43-122.
- Erkut, Celal:** İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Ankara 1990.

- Ekşi, Nuray:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, İstanbul 2013.
- Ermenek, İbrahim:** Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri, GÜHFD, C.17, S.1-2, 2013, s.563-630.
- Gözler, Kemal:** Hukuka Giriş, 8. Baskı, Bursa 2011.
- Gözübüyük, Şeref / Tan, Turgut:** İdare Hukuku C.I Genel Esaslar, 8. Bası, Ankara 2011 (Kısaltma : Genel Esaslar).
- Gözübüyük, Şeref / Tan, Turgut:** İdare Hukuku C.II İdari Yargılama Hukuku, 7. Bası, Ankara 2014.
- Hanağası, Emel / Öztürk, Burak:** İdari İşlem ve Eylemlerden Doğan Zararın Giderilmesinde İllâmsız İcra Yolu, BATİDER C.29, S.1, 2013, s.81-111.
- İldır, Gülgün:** Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü, Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı (75. Yaş Günü İçin), Ankara 2004, s.385-401.
- İşıktaç, Yasemin / Metin, Sevtap:** Hukuk Metodolojisi, İstanbul 2016.
- İlhan, Cengiz:** Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (Şerh), Ankara 2006.
- Kara, İlhan:** Tüketici Hukuku, Ankara 2012.
- Konuralp, Haluk:** Medeni Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Ankara 2009.
- Kuru, Baki:** İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara 2013.
- Kuru, Baki:** Nizasız Kaza, Ankara 1961 (Kısaltma : Nizasız Kaza).
- Kuru, Baki:** Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C.I-VI, İstanbul 2001 (Kısaltma : Usul).
- Muşul, Timuçin:** İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, C.I-II, Ankara 2013.
- Özbek, Mustafa Serdar:** Tüketici Hakem Heyetinin Görevine Giren Alacaklarla İlgili Olarak İllâmsız Takip Yapılamayacağına İlişkin Yargıtay Kararlarının Tahlili, MİHDER, C.11, S.31, 2015/2, s.39-68.
- Özbek, Mustafa Serdar:** Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 4. Baskı, C.I-II, Ankara 2016 (Kısaltma : Alternatif Uyuşmazlık Çözümü).
- Özsöker, Gökberk :** Tüketici Hakem Heyetleri, Ankara 2019.
- Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet:** İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, Ankara 2013.
- Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet:** İcra ve İflas Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2018 (Kısaltma : İcra İflas).
- Pekcanitez, Hakan / Özekes, Muhammet / Akkan, Mine / Taş Korkmaz, Hülya:** Pekcanitez Usül Medeni Usül Hukuku C.I-II-III, 15. Bası, İstanbul 2017 (Kısaltma : Pekcanitez Usül).
- Pekcanitez, Hakan:** Tüketici Sorunları Hakem Heyeti, Makalelerim I, İstanbul 2016, s.345-368 (Kısaltma : Hakem Heyeti).
- Pekcanitez, Hakan:** Tüketici Mahkemeleri, Makalelerim I, İstanbul 2016, s.319-344. (Kısaltma : Tüketici Mahkemeleri).
- Postacıoğlu, E. İlhan:** İcrada İnkâr Tazminatı Üzerine Düşünceler ve Bazı İhtilafı Noktalar, BATİDER, C.9, S.4, 1978, s.951-970.
- Tandoğan Özbaykal, Nagihan:** Medeni Yargı ile İdari Yargı Arasındaki Yargı Yolu ve Hüküm Uyuşmazlıkları, Ankara 2019.
- Tanrıver, Süha:** Medeni Usul Hukuku, C.I Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, 2. Baskı, Ankara 2018.
- Tanrıver, Süha:** Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, TBBD, S.64, 2006 (Kısaltma : Arabuluculuk).
- Tanrıver, Süha:** Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Arabuluculuk Kurumuna Hukuki ve Sosyolojik Bir Bakış, Makalelerim II, Ankara 2011, s.67-94 (Kısaltma : Sosyolojik Bakış).

- Taşpınar Ayvaz, Sema:** Tüketici Hakem Heyetlerinin Hukuki Niteliği, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (2016), Ed. : M. Ertan Yardım, Ankara 2018, s.43-50.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis:** Türk Hukukunda Arabuluculuk, Ankara 2012.
- Teziç, Erdoğan:** Anayasa Hukuku, 20. Bası, İstanbul 2016.
- Topuz, Gökçen:** Tüketici Mahkemeleri, Ankara 2018.
- Topuz, Gökçen:** Türkiye Futbol Federasyonu Uyuşmazlık Çözüm Kurulu'nun Yargı Yetkisi Üzerine Düşünceler, DEÜHFD Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, C.19 Özel Sayı 2017, s.1901-1926 (Kısaltma : Türkiye Futbol Federasyonu).
- Tutumlu, Mehmet Akif:** 7063 sayılı Kanuna Göre Tüketici Hakem Heyetlerinin Görev Alanı ve İtirazın İptali Sorunu, THD, C.13, S.138, 2018, s.144-149 (Kısaltma : İtirazın İptali Sorunu).
- Tutumlu, Mehmet Akif:** Tüketici Hakem Heyetleri İtirazın İptali Taleplerini İnceleyebilir mi?, THD, C.10, S.101, 2015.
- Tutumlu, Mehmet Akif:** Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri, 3. Baskı, Ankara 2019 (Kısaltma : Hakem Heyetleri).
- Ulukapı, Ömer:** Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları (Tüketici Mahkemeleri), SÜHFD, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, C.5, S.1-2, 1996, s.77-101.
- Umar, Bilge:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2011.
- Yardım, Ertan:** Tüketici Mahkemesi Kararlarına Karşı (Yeni) Kanun Yolları, Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (2016), Ed. : M. Ertan Yardım, Ankara 2018, s.173-193.
- Yeşilirmak, Ali:** Geçerli Bir Tahkim Anlaşmasının Varlığına Rağmen Genel Haciz Yoluyla Takip Yapılabilir mi?, TBBD, S.96, 2011, s.205-228.
- Yeşilova, Bilgehan:** 6502 sayılı (Yeni) Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a Göre Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümü Usulü ve Yargılama Kuralları, THD, C.9, S.99, 2014, s.107- 143.
- Yılmaz, Ejder:** İcra ve İflas Hukuku Şerhi, Ankara 2016.
- Yılmaz, Ejder:** Tahkimde İtirazın İptali Davası ve Tahkime Elverişlilik Kuralı, DEÜHFD, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C.16, Özel Sayı 2014, s.531-554 (Kısaltma : Tahkime Elverişlilik).
- Yılmaz, Ejder:** İtirazın İptali Davasının Hukuki Niteliği, Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Armağan, Ankara 2009, s.597-615 (Kısaltma : İtirazın İptali).
- Yılmaz, Ejder:** İcra Tazminatı, Haluk Konuralp Anısına Armağan, C.2, Ankara 2009, s.675-754 (Kısaltma : İcra Tazminatı).
- Yönel, Özkan:** İcra İflas Hukukunda İtirazın İptali Davası, Ankara 2004.
- Zevkililer, Aydın / Özel, Çağlar:** Tüketicinin Korunması Hukuku, Ankara 2016.

Yararlanılan Diğer Kaynaklar:

Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu (1 Haziran 2016), Ed. M. Ertan Yardım, Ankara 2018.

Elektronik Kaynaklar:

lexpera.com.tr

resmigazete.gov.tr